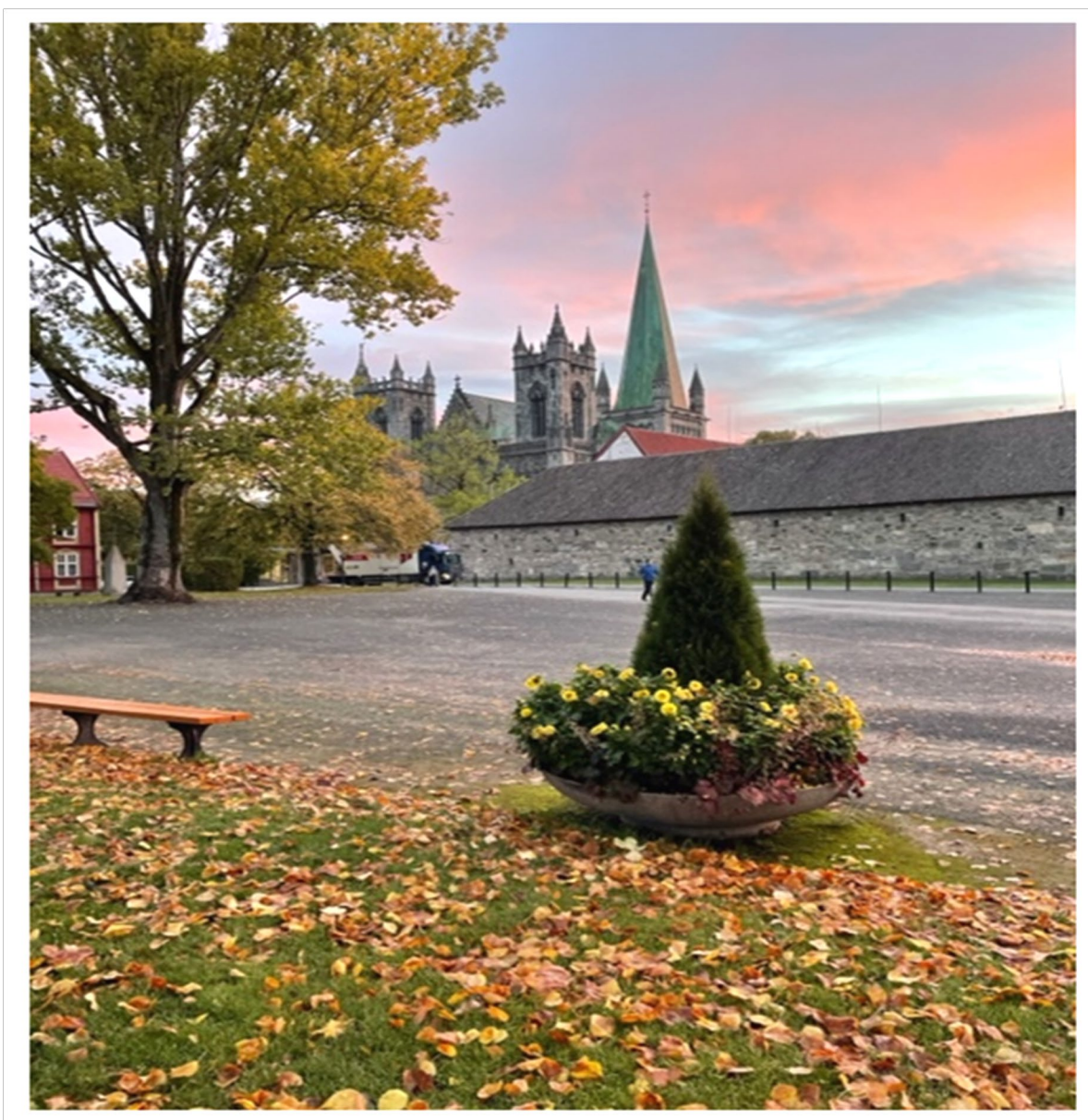

Trøndelag statsadvokatembeter

DELINSPEKSJONSRAPPORT NR. 5 - 2022

STRAFFESAKSBEHANDLING – BARN OG UNGE UNDER 18 ÅR

Bilde tatt 14.10.2022

Innhold

1. Sammendrag	4
2. Innledende bemerkninger.....	5
3. Regelverket – barn under 18 år	5
3.1 Verger.....	5
2.2. Etterforskningsplikten og varsel til barnevernet.....	5
2.3. Politiavhør	6
2.4. Personaliarapport.....	6
2.5. Frist for påtaleavgjørelse	6
2.6. Pågripelse og varetekt	7
2.7. Forsvarer under tilståelsespådommelse og hovedforhandling.....	7
2.8. Personundersøkelse for mindreårige	7
2.9. Bekymringssamtalen	7
2.10. Adekvat reaksjon.....	8
2.10.1. Beslutning om overføring til barnevernet for mistenkte under 15 år	9
2.10.2. Spesielt om forelegg.....	10
3. Organisering av straffesaker som omhandler barn under 18 år ved Trøndelag politidistrikt.	10
4. Saksundersøkelsen.....	11
4.1. Registrert i perioden	11
4.2. Sakstyper	11
4.3. Spesielt om naskeri.....	11
4.4. Tidsbruk i sakene:	13
4.5. Utvalgte saker med lengst saksbehandlingstid:	13
4.6. Varsel til barnevernet	14
4.7. Innhold i varselet til barnevernet.....	14
4.8. Politiavhør	15
4.9. Informasjon om den mindreårige i politiavhør.....	15
4.10. Informasjon om forsvarer	15
4.11. Verger.....	16
4.12. Personundersøkelse for mindreårige(PUM)	16
4.13. Bekymringssamtale	16
4.14. Adekvat reaksjon.....	16
4.14.1. Nærmere om overføring av sak til barnevernet (kode 159).....	17

4.14.2. Nærmere om forelegg (kode 040)	17
--	----

1. Sammendrag

Trøndelag statsadvokatembeter er av den oppfatning at organiseringen av påtalebehandlingen av saker med mistenkte under 18 år er vellykket. Politijuristene har høy bevissthet i disse sakene under saksbehandlingen. Fristene for straffesaksbehandlingen overholdes i stor grad. I enkle saker kan det brukes en dags saksbehandling hos påtale. Der sakene tar lengre tid, er det gjerne hvor det er mistanke om alvorlige forhold (seksuelle overgrep), det besluttes tilrettelagt avhør eller at den mistenkte har pådratt seg et større sakskompleks.

Selv om sakene er etterforsket ved de ulike GDEene har etterforskerne stor bevissthet rundt vergers rettigheter og tilstedeværelse av advokat, eller informasjon om retten til advokat, under avhør. Det er utarbeidet tiltakskort (vedlegg 1) til bruk under avhør av mistenkte under 18 år. I dette ligger det en anmodning om å kartlegge omstendighetene rundt mistenkte, noe som kan brukes i større utstrekning. Også under avhør av mistenkte under tilrettelagt avhør kan kartlegging av omstendigheter rundt mistenkte være en fordel.

Trøndelag statsadvokatembeter har merket seg at det i naskerisaker som regel er kort saksbehandlingstid hos politi og påtale, men at anmeldelsen blir liggende hos handelsstanden før innsendelse til politiet, se punkt 4.3. En har fått opplyst at politiet og konfliktrådet har under utvikling et samarbeide med handelsnæringen. Dette både når det gjelder å formidle viktigheten av å anmelde naskerisaker, men også at slike anmeldelser må komme hurtig inn til politiet. Skal anmeldelsen og oppfølgingen virke forebyggende, må dette komme tett inntil lovbruddet. (vedlegg 2 – "Fast-track-prosjekt).

Politiet følger lojalt opp varsel til barnevernet. Der det var sendt varsel til barnevernet i de undersøkte sakene, ble det i stor grad tatt inn informasjon om faktum. Vurderinger og hvorfor politiet var bekymret, var ikke beskrevet, unntatt i en sak. Det kan med fordel skrives i varselet hvorfor politiet er bekymret, slik at barnevernet oppfatter hva som er bekymringen og retter sine tiltak deretter.

Statsadvokatene har sett spesielt på om det er reagert adekvat i sakene. I kun en sak med mistenkt under 15 år ble saken påtaleavgjort med straffeprosessloven § 71 b, overføring til barnevernstjenesten. Denne avgjørelsesformen kan med fordel benyttes i de alvorlige sakene med sterk bekymring rundt barnet. Politiet har da ikke taushetsplikt ovenfor barnevernstjenesten og kan overlate hele saken til disse. Barnevernstjenesten skal melde tilbake til politiet om hvilke tiltak de iverksetter. Notoriteten i saken om bekymringsfulle forhold og tiltak, er viktig for senere oppfølging og tiltak dersom barnet fortsetter med lovbrudd.

I vegtrafikksaker er det reagert med relativt høye bøter fastsatt uten subsidiær fengselsstraff. Politijuristene har opplyst at utmålingen av bøter i disse sakene går etter de sentralt fastsatte retningslinjene for forenklete forelegg. Det kan reises et spørsmål om individuell fastsetting etter straffeloven § 53, 2 ledd, hvoretter økonomisk evne skal vektlegges. Dilemmaet er

imidlertid at de som vedtar forenklete forelegg får utmålt bøter uten skjønnsmessig vurdering. Undersøkelsen omfatter ikke forenklete forelegg som er ilagt for ungdom under 18 år.

For øvrig er statsadvokatenes inntrykk at det reageres adekvat i sakene og at det er høy grad av bevissthet rundt bruk av konfliktråd.

2. Innledende bemerkninger

Trøndelag statsadvokatembeter har i denne delinspeksjonsrapporten ønsket å se særskilt på straffesaker som omhandler barn og unge under 18 år for å se på om særskilte rettigheter og frister er fulgt opp.

Adekvat reaksjon er et av hovedpunktene i undersøkelsen. Det er også sett på hvilke sakstyper som er registrert i perioden, tidsbruk og om det varsles til barnevernet ved igangsetting av etterforskning.

3. Regelverket – barn under 18 år

3.1 Verger

Verge har partsrettigheter, jf. [straffeprosessloven § 83](#). Dette betyr at både siktede og verge har partsrettigheter i saken. Dersom vergen ikke kan eller vil ivareta siktedes partsrettigheter, skal statsforvalteren oppnevne midlertidig verge som skal ivareta partsrettighetene i saken.

Det er vergen som velger forsvarer når siktede er under 18 år, jf. [straffeprosessloven § 94](#), 2 ledd. Politiet har plikt til å informere om retten til fritt forsvarervalg forut for politiavhør, jf. påtaleinstruksens [§ 8-1](#) annet ledd. Det kan imidlertid muligens reises spørsmål om denne reguleringen etter omstendighetene må vike for retten til fritt forsvarervalg etter EMK [artikkel 6](#), i alle fall der siktede er over 15 år. (kommentar fra Karnov)

Det er spesielt regulert at verger skal ha skriftlig orientering om påtaleunntatelse, jf. [påtaleinstruksens § 18-3](#). Verger skal samtykke i konfliktrådsbehandling, jf. [påtaleinstruksens § 18 A-2](#). Verge skal vedta forelegg, jf. [påtaleinstruksens § 20-6](#), verge har rett på innkalling til rettsmøter og skal samtykke til tilståelsespådommelse, jf. at partsrettigheter følger av [straffeprosessloven § 83](#).

2.2. Etterforskningsplikten og varsel til barnevernet

Politiet har etterforskningsplikt også i saker hvor lovbryteren var mellom 12 og 15 år på gjerningstidspunktet, jf. [straffeloven § 224, 2 ledd](#). Er barnet under 12 år kan etterforskning iverksettes. Når etterforskning settes i gang mot barn under 18 år, og saken ikke er bagatellmessig, skal politiet straks underrette barnevernstjenesten, jf. [straffeprosessloven § 232a](#). Barnevernstjenesten skal etter samme bestemmelse underrettes om avhør dersom det er anledning til det.

2.3. Politiavhør

Politiet må være særlig oppmerksom på formalia og rammebetingelser ved kontakt med personer under 18 år, herunder sørge for at vedkommende får tilstrekkelig informasjon om rett til tilstedeværelse av verge og forsvarer samt retten til taushet som følger av [straffeprosessloven §§ 122, 123 og 232](#).

Fra Trøndelag statsadvokatembeters håndbok:

"Der avhør av mindreårige siktede (under 16 år) ikke tas på barnehuset, må avhøret sikres med lyd. Lyd og – bilde opptak bør anvendes der dette er mulig og spesielt i alvorlige saker. Se [RA-2004-497-2](#).

Siktede skal spørres om vergers navn og bopel, verge skal underrettes om avhøret og gis anledning å være tilstede samt uttale seg om forsvarerspørsmålet, jf påtaleinstruksen § 8-3. Verger skal også spørres om de samtykker i tilståelsespådommelse dersom siktede har samtykket til dette.

Det må sikres notoritet i forbindelse med kontakt med verger, at de er blitt gitt rett til å være tilstede under avhør og at siktede samt verge er gjort kjent med sin rett til bistand til forsvarer under avhøret. Det må være notoritet i avhøret og på lyd- og bildeopptaket at rettigheter og plikter er presentert og om hvem som er tilstede under avhøret. Videre må det sikres notoritet i egenrapport om kontakt med barnevernet. Hvis det er en pågående sak i barnevernet må det opplyses om hvem som er saksbehandler og kontaktinformasjon til vedkommende."

2.4. Personaliarapport

[Påtaleinstruksen § 8-15](#), inneholder særregel for mistenkte under 18 år. Rapporten skal også inneholde opplysning om foreldrenes bosted. Dersom foreldrene ikke bor sammen, skal det opplyses hvem som har foreldreansvaret. Etter omstendighetene skal rapporten også gi opplysning om mistenktes personlige forhold, særlig i hjem og skole, og om det har vært truffet tiltak overfor mistenkte med hjemmel i [barnevernloven av 17. juli 1992 nr. 100](#).

2.5. Frist for påtaleavgjørelse

Påtalemyndigheten har frist på 6 uker for påtaleavgjørelse etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, jf. [straffeprosessloven § 249](#).

Riksadvokaten har understreket denne fristen ved Riksadvokatens mål og prioriteringer [RA-2022-1 kapittel 4 punkt 2](#): "Fristen i saker med unge lovbrytere videreføres, jf. lov om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.) § 249 annet ledd. Dersom *en mistenkt var under 18 år på handlingstiden*, skal spørsmålet om påtale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken. Påtalespørsmålet kan likevel

avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig."

2.6. Pågrepelse og varetekt

Ved pågrepelse skal siktede, så vidt mulig, ha forsvarer dersom det er klart at han/hun ikke vil bli løslatt innen 12 timer etter pågrepelse, jf. [straffeprosessloven § 98](#).

Pågrepelse av personer under 18 år bør ikke skje hvis det ikke er særlig påkrevd, jf. [straffeprosessloven § 174](#). Hvis siktede under 18 år skal varetektsfengsles, skal påtalemyndigheten varsle barnevernstjenesten om fengslingen, jf. [straffeprosessloven § 183](#).

For personer under 16 år bør det i stedet for fengsling forsøkes andre tiltak, for eksempel midlertidig plassering i egnet institusjon under barnevernet, jf. [påtaleinstruksen § 9-2](#).

2.7. Forsvarer under tilståelsespådømmelse og hovedforhandling

Under hovedforhandling skal siktede som er under 18 år på handlingstidspunktet, og det er spørsmål om å idømme ubetinget frihetsstraff, samfunnsstraff eller ungdomsstraff, alltid ha forsvarer, jf. [straffeprosessloven § 96](#) og [§ 99](#).

2.8. Personundersøkelse for mindreårige

Dersom det tas ut tiltale mot siktede under 18 år skal personundersøkelse for mindreårige rekvireres fra kriminalomsorgen, jf. [straffeprosessloven § 161 a](#).

Fra Trøndelag statsadvokatembeters håndbok:

"Det følger av [straffeprosessloven § 161 a](#), at når det tas ut tiltale mot en siktet under 18 år, skal som hovedregel personundersøkelse for mindreårig (PUM) rekvireres. På grunn av den overnevnte prioritet må personundersøkelsen rekvireres så snart som mulig. Det vises til riksadvokatens retningslinjer [RA-2012-90-2](#) når det kan gjøres unntak fra kravet om PUM."

2.9. Bekymringssamtalen

Det følger av politiloven § 13 at det kun er barn, som det er grunn til å tro at har begått en straffbar handling, som kan pålegges å møte til samtale sammen med sine foresatte. Denne formuleringen tilsier at det er et lavt skyldkrav som legges til grunn når det skal vurderes om bekymringssamtale skal benyttes. Barn under 15 år kan pålegges møteplikt etter en ellers straffbar handling. Barn med uønsket atferd, som ikke er lovbruddsatferd, eller barn i risikozonen for straffbare handlinger, kan imidlertid ikke pålegges slik samtale. Disse kan inviteres til frivillig samtale hos politiet. Politiloven § 13 regulerer altså bare møteplikten og ikke invitasjon til frivillig samtale.

Politiloven § 13 gir anledning til å hente den som er innkalt til bekymringssamtale ved unnlatt oppmøte. Avhenting ved unnlatt oppmøte bør imidlertid vurderes nøye. Avhenting må veies opp mot blant annet stigmatisering/stempling og hvilken betydning avhenting kan få for den unges og de foresattes tillitsforhold til politiet, og muligheten for videre konstruktiv kommunikasjon i bekymringssamtalen. Som et alternativ bør det vurderes å gi flere muligheter til å møte, foreslå hjemmebesøk eller møte på andre mer egnede steder enn på politistasjonen, lensmannskontoret eller politiposten.

De som unnlater å møte kan avhentes dersom politiet vurderer at dette er nødvendig, jf politiloven § 13, 4 og 5 ledd.

2.10. Adekvat reaksjon

Barnekonvensjonen art. 40

1. Partene anerkjenner at ethvert barn som beskyldes for, anklages for eller finnes å ha begått et straffbart forhold, har rett til å bli behandlet på en måte som fremmer barnets følelse av verdighet og egenverd, som styrker barnets respekt for andres menneskerettigheter og grunnleggende friheter og som tar hensyn til barnets alder og ønskeligheten av å fremme barnets reintegrering, slik at det påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet.

.....

3. Partene skal søke å fremme innføringen av lover, prosedyrer, opprettelse av myndigheter og institusjoner som er særlig tilpasset barn som beskyldes for eller er funnet å ha begått et straffbart forhold, og særlig:

a. fastsette en lavalder.....

b. når det er hensiktsmessig og ønskelig, innføre tiltak for å ta seg av slike barn uten å gå til rettslige skritt, forutsatt at menneskerettighetene og de rettslige garantier fullt ut respekteres.

.....

***

Fra Trøndelag statsadvokatembeters håndbok:

"Straffeloven begrenser bruk av ubetinget fengselsstraff når det gjelder unge lovbrøyttere. Det følger av [straffeloven § 33](#) at den som var under 18 år på gjerningstiden bare kan idømmes ubetinget fengselsstraff når det er særlig påkrevd. Etter [straffeloven § 78 i](#) skal det tas i betraktning i formildende retning at gjerningspersonen var under 18 år på gjerningstidspunktet og etter [§ 80 i](#) kan straffen settes under minstestrafen i straffebudet eller til en mildere straffart. Alternative reaksjoner skal i utgangspunktet benyttes slik som betinget dom, samfunnsstraff, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, alt etter alvorlighetsgrad på saken.

Når det gjelder alternativene ungdomsoppfølging og ungdomsstraff skal det foretas en egnethetsvurdering. Hvis det ikke foreligger et oppfølgingsbehov kan en foretrekke samfunnsstraff eller en annen løsning uten oppfølging. Det kan benyttes betinget bot, se [straffeloven § 53 siste ledd](#). "

2.10.1. Beslutning om overføring til barnevernet for mistenkte under 15 år

Har noen som ikke er fylt 15 år begått en ellers straffbar handling, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten skal underrette påtalemyndigheten om hvorvidt den treffer vedtak i saken eller ikke, jf. [straffeprosessloven § 71 b](#).

Kommentar til bestemmelsen, Karnov Lovdata:

"Bestemmelsen gir hjemmel for å formelt avslutte en sak mot barn under 15 år ved en beslutning om overføring av saken til barnevernet. Den ble tilføyd ved lov [21. mars 2003 nr. 18](#) med det formål «å sikre en mer hensiktsmessig oppfølging av lovbrudd begått av barn og unge og et bedre samarbeid mellom de berørte offentlige etater», se [Ot.prp. nr. 106 \(2001–2002\)](#) om lovtiltak mot barne- og ungdomskriminalitet, på [s. 5](#). Loven endret også [§ 224](#) annet ledd, som – i tillegg til etterforsningsadgangen etter tredje ledd – lovfestet en plikt til å etterforske saker mot barn mellom 12 og 15 år.

Den som på handlingstidspunktet er under 15 år, kan ikke straffes, jf. strl. [§ 20](#). Forelegg på bot eller påtaleunndlatelse kan derfor ikke anvendes. Avgjørelsesformen «overføring» ble derfor innført, fordi når etterforskning er foretatt, vil en henleggelse på grunn av alder i liten grad innebære «den markering av ansvar som man ønsker», se riksadvokatens høringsuttalelse gjengitt i [Ot.prp. nr. 106 \(2001–2002\) s. 20](#).

*Hvem i påtalemyndigheten som har avgjørelsesmyndigheten, følger reglene om tiltalekompetanse i §§ [65–67](#). **Om en sak skal overføres, beror på påtalemyndighetens skjønn, men overføring er mest aktuelt ved et alvorlig lovbrudd eller flere mindre lovbrudd som til sammen gjør forholdet alvorlig, se [Ot.prp. nr. 106 \(2001–2002\) s. 53](#). Se om narkotikalovbrudd riksadvokatens rundskriv nr. 2/2014, Narkotikasaker ([RA-2014-2](#)), [pkt. V 3](#). Benyttes ikke adgangen til overføring, må saken henlegges.***

*Reglene i [§ 232 a](#), politiregisterloven [§ 30](#) (jf. forskriften [§ 9-6](#) nr. 7 og §§ [10-2](#) og [10-3](#)) og barnevernloven [§ 6-4](#) sikrer varsel og relevant informasjonsutveksling til barnevernstjenesten under etterforskningen og når saken formelt avsluttes av påtalemyndigheten ved overføringen. **Etterforskningsmaterialet kan overlates til barnevernstjenesten, jf. politiregisterloven §§ [26](#) og [30](#), og vil danne grunnlaget for barneverntjenestens vurdering av om tiltak bør iverksettes, og hvilke tiltak som i så fall bør iverksettes, jf. [§ 226](#) bokstav e.***

Hva som skjer med saken etter overføring til barnevernet, reguleres av lov [17. juli 1992 nr. 100](#) om barneverntjenester (barnevernloven). Underrettingsplikten etter annet punktum gjelder kun vedtak om tiltak knyttet til det barnet og det saksforholdet overføringen gjelder. Påtalemyndigheten skal underrettes dersom barnevernstjenesten overfører saken til andre hjelpeinstanser og en beslutning om ikke å iverksette hjelpetiltak, se [Ot.prp. nr. 106 \(2001–2002\) s. 53](#).

Bestemmelsens annet punktum forutsetter at underretningen til påtalemyndigheten skal skje uten hinder av barnevernstjenestens lovpålagte taushetsplikt, se lovavdelingens uttalelse 20. februar 2004 ([JDLOV-2004-3362](#)) og rundskriv 31. mars 2005 ([Q-2005-24](#)) pkt. 7.1."

2.10.2. Spesielt om forelegg

Etter [straffeloven § 53, 2 ledd](#) skal det ved utmåling av bot tillegges vekt blant annet på lovbryterens inntekt, formue og andre forhold som påvirker den økonomiske evnen. Dersom lovbryteren var under 18 år på handlingstidspunktet kan det besluttes betinget bot. I utgangspunktet med en prøvetid på to år.

Etter [straffeloven § 55, siste ledd](#), fastsettes ikke subsidiær fengselsstraff for unge under 18 år.

3. Organisering av straffesaker som omhandler barn under 18 år ved Trøndelag politidistrikt.

Trøndelag politidistrikt har organisert håndteringen av U-18 saker slik (rutinebeskrivelse for U-18 saker i Trøndelag politidistrikt):

1. Alle nye saker med mistenkte under 18 år kodes på Felles straffesaksinntak. Etter dette skal sakene fortløpende overføres til påtalejurist iht. saksjourliste for generell påtale Steinkjer. Unntak: saker som behandles av spesiell påtale i midt- og sør, for eksempel saker der det skal gjennomføres tilrettelagte avhør i seksuallovbruddssaker.
2. Til enhver tid er det 8 påtalejurister som har saksansvar for under U-18 sakene. Hver mandag møtes saksjour, straffesaksstøtte og seksjonspåtaleleder. Saksfordelingen gjennomgås. U-18 sakene blir også gjennomgått i månedlige oppfølgingssamtaler.
3. Funksjonslederne for etterforskning og/eller seksjonslederne for forebygging og patrulje på de geografiske driftsenhetene har i samråd med seksjonspåtaleleder Steinkjer og seksjonspåtaleleder spesiell påtale ansvar for oppfølging av U-18 sakene som til enhver tid er under etterforskning. Saksjour vil i den konkrete sak gjøre henvendelse til etterforsker via telefon, oppfølging i BL eller via mail.
4. Saksjour er tilknyttet eget telefonnummer.
5. KOG-møtene er fordelt med to påtalejurister i Trondheim, en i Værnes, en i Innherred og en i Namdal (med navngitte vikarer).

Målsetning: Sakene skal få prioritet gjennom øket fokus og tettere oppfølging. Fristene skal overholdes.

4. Saksundersøkelsen

4.1. Registrert i perioden

Undersøkelsen omfattet 57 saker påtaleavgjort i perioden 23.05. 2022 - 25.10.2022. Alle sakene var påtaleavgjorte på tidspunktet for undersøkelsen.

4.2.Sakstyper

Naskeri	Kroppskrenkelse	Kroppsskade	Vegtrafikk	Tyveri	Bilbrukstyveri	§ 156
14	11	2	8	3	1	4

§ 157	Legemiddeloven	Ulovlig befatning med våpen	Trusler	Hatefulle ytringer	Dyrevelferd	Heleri
1	2	1	2	1	1	1

Seksuallovbrudd	Hensynsløs adferd
3	2

Saken som omhandlet brudd på straffeloven § 157 ble avgjort av statsadvokat, som tiltrådte politiets forslag om konfliktrådsbehandling.

4.3.Spesielt om naskeri

Tyngdepunktet av sakstyper i den undersøkte perioden gjaldt 14 naskeri fordelt på 9 jenter og 5 gutter.

Det ble nasket mat og klær, BH, stringtruser, T-shirt, alkohol, sex-leketøy, energidrikk og vanlige leker.

Yngste barn var 2 søstre på henholdsvis 7 og 10 år som nasket i flere butikker på et kjøpesenter. De ble oppdaget med en veske full av klær, skrivesaker og leker som de hadde stjålet. Jentene vandret på egenhånd, og politi samt verge ble varslet og kom til stedet. Politipatruljen varslet barnevernet umiddelbart.

Et problem i naskerisakene er at butikkjedene sender anmeldelser sent inn til politiet. I to saker var det gått ett år fra gjerning til at butikken sendte inn anmeldelse til politiet. De to neste var på 137 dager og 97 dager mellom gjerning og innsendelse. De fleste sakene lå på mellom 15-20 dager etter gjerningstidspunktet. Dette er ødeleggende for det gode arbeidet med sakene som politiet gjør i disse sakene.

	1.Dato for gjerning	2. Dato for registrering (innkomst av sak til politiet)	3.Tidsbruk mellom 1. og 2.	4. Tidsbruk etterforskning	5.Tidsbruk påtale	6. Avgjørelse
1.	29.09.22	22.10.22	23	3	1	Konfliktråd – megling
2.	16.07.22	25.10.22	100	1	1	Henlagt under 15 år – ikke sivil sak konfliktråd
3.	29.09.22	14.10.22	15	3	9	Påtaleunntatelse uten vilkår
4.	15.09.22	04.10.22	20	13	8	Henlagt under 15 år – sivil sak konfliktråd
5.	21.09.22	06.10.22	11	1	18	Konfliktråd
6.	04.10.22	22.10.22	18	2	1	Henlagt under 15 år – barnevern varslet
7.	29.09.22	07.10.22	8	27	1	Henlagt kode 058 (sakskompleks)
8.	13.10.22	17.10.22	4	1	1	Henlagt under 15 år – sivil sak konfliktråd
9.	24.08.22	06.10.22	42	11	1	Konfliktråd
10.	29.09.22	15.10.22	15	3	1	Påtaleunntatelse – 6 mnd prøvetid
11.	13.09.22	01.10.22	15	4	11	Henlagt under 15 år – sivil sak konfliktråd
12.	13.11.21	11.10.22	360	1	1	Henlagt under 15 år – ikke sivil sak konfliktråd
13.	20.05.22	07.10.22	137	3	1	Henlagt under 15 år – ikke sivil sak konfliktråd
14.	13.11.21	11.10.22	360	1	1	Henlagt bevisets stilling – gammel sak

4.4.Tidsbruk i sakene:

Under 10 dager: 14

Mellom 10-30 dager: 22

Mellom 30-42 dager: 6

Over 6 uker frem til påtaleavgjørelse: 15

Saker med lengre saksbehandlingstid og fristbrudd tilhørte gjerne et større sakskompleks. Det er en fordel å gi sakene felles behandling, spesielt for unge gjengangere, slik at de kan få en reaksjon i form av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Samtidig bør det jobbes med å unngå fristbrudd også i sakskomplekssakene.

2 av sakene med fristbrudd var saker hvor barnehuset ble benyttet til avhør av mistenkte i seksuallovbruddsak.

Vårt inntrykk er at det jobbes godt med sakene, og at fokuset på saksbehandlingstid er stort. Påtalejuristene på Steinkjer arbeider i hverandres portefølje slik at de mindre alvorlige sakene avgjøres raskt etter inntak. Det har i en periode vært noe lavere bemanning, men denne utfordringen skal nå være løst og statsadvokatene forutsetter at saksbehandlingstid fortsatt vil være et fokusområde.

4.5.Utvalgte saker med lengst saksbehandlingstid:

Sak med 117 dager i saksbehandlingstid fra registrering frem til påtaleavgjørelse. En gutt på 14 år var mistenkt for å ha berørt søster i skrittet. Han ble anmeldt av faren sin. Det ble brukt 110 dager fra anmeldelse til avhør på barnehuset. Ikke mye etterforskning utover dette avhøret. 116 dager var brukt under etterforskning og 1 dag hos påtaleansvarlig. Avgjørelseskode 159, dvs straffeprosessloven § 71b, henlagt fordi gjerningspersonen var under 15 år med overføring til barnevernet. Beslutning om DNA tatt av statsadvokat.

Sak med 96 dager i saksbehandlingstid omhandlet en gutt på 14 år som spredte nakenbilder på Snapchat. Fra anmeldelse til avhør gikk det 90 dager. 92 dager hos etterforskning og 4 dager hos påtalejurist. Ingen etterforskning unntatt mottak av anmeldelse og avhør av mistenkte. Saken ble henlagt med kode 051, mistenkte under 15 år, samt overført konfliktrådet som sivil sak.

Sak med 106 dager i saksbehandlingstid var kodet som seksuell handling uten samtykke. En gutt på 14 år hadde fått, mot betaling, en 17 år gammel jente til å suge seg. Det han ble anmeldt for var å holde fast hodet hennes utover det hun frivillig var med på. Han har flere anmeldte kroppskrenkelsessaker på seg. Det ble brukt 105 dager under etterforskningen og 1 dag til påtalebehandling av saken. Det var foretatt en del etterforskning og avhør ble tatt i barnehus med oppnevnt forsvarer. Fra anmeldelse til avhør tok det 70 dager. Saken ble henlagt med kode 051, mistenkte under 15 år. Vanskelig bevissituasjon, slik at DNA

profilering er helt riktig ikke foretatt. Burde saken vært avgjort med overføring til barnevernet kode 159, jf straffeprosessloven § 71 b?

Sak med 144 dager i saksbehandlingstid, gjaldt en gutt på 17 år som hadde slått en person med resultat flere brudd i ansiktet. Det ble brukt 71 dager under etterforskningen og 73 dager under påtalebehandlingen. Det siste har sin årsak i rydding i andre saker vedrørende samme person. Det er tatt ut tiltale i saken.

4.6. Varsel til barnevernet

I 21 saker ble det sendt varsel til barnevernet eller barnet var på institusjon og barnevernet involvert fra før av.

Eksempler på saker det ble sendt varsel i:

- Sak som omhandlet kroppskrenkelse hvor far og sønn sloss.
- Naskeri begått at to jenter på 7 og 10 år, som var alene på kjøpesenteret og nasket leker, klær og skrivesaker fra flere butikker. Patruljen som kom tilstede på kjøpesenteret varslet umiddelbart barnevernet.
- Jente på 14 år som fikk penger av far for å kjøpe hasj.
- Saker hvor det er bekymring fordi gjerningspersonen er mistenkt for flere forhold.

Naskerisaker er typisk saker som det ikke blir sendt varsel i, da disse er bagatellmessige. Det samme gjelder trafikksaker samt kroppskrenkelser som har sitt utspring i slåsskamp.

Etter gjennomgangen mener statsadvokaten at det utvises godt skjønn ved varsel til barnevernet.

4.7. Innhold i varselet til barnevernet

En har sett på innhold i varsel i 13 saker. Dette for å se på om politiet overbringer faktum og sin bekymring på en hensiktsmessig måte.

I en sak fra Nærøy patrulje ble masse informasjon om forholdene i hjemmet gitt til barnevernet, sammen med politiets vurderinger. Varselet ga barnevernet et veldig godt grunnlag for å sette seg inn i saken.

I 10 saker ble faktum referert godt og i noen saker ble det gitt tilleggsinformasjon. I to saker var det notert at det var sendt melding til barnevernet uten at brevet lå i saken, derved manglende notoritet.

Etter statsadvokatenes oppfatning hadde politiet varslet barnevernet med et innhold som gir barnevernet grunnlag for å vurdere om de skal gå inn i saken.

Varselet kan med fordel spisses mer. Er politiet bekymret, må de fortelle barnevernet hva de er bekymret for slik at barnevernet får god informasjon for å vite hva de skal jobbe med.

4.8. Politiavhør

Det er foretatt politiavhør i ca. halvparten av sakene. Mange av sakene som det ikke er tatt avhør i, er naskerisaker eller saker hvor det er klart ved anmeldelsen at de ikke vil føre frem som straffesak.

I to av sakene er barnehuset benyttet, sakene gjelder seksuallovbrudd. Begge guttene var 14 år gamle. Alle avhørene utenom barnehusavhørene (som er på både lyd og bilde) er tatt opp på lyd.

Statsadvokatene har ikke innvendinger til politiets vurderinger ved bruk av avhør.

4.9. Informasjon om den mindreårige i politiavhør

Det er av betydning for påtalebehandlingen at det tas inn informasjon om den enkelte mindreårige lovbryster. I noen få saker var dette inntatt i avhøret.

Politidistriktet har utarbeidet tiltakskort (av 10. mai 2022) hvor kartlegging av oppfølgingsbehov er et tema. Dette bør brukes i større utrekning. Det kan ha stor betydning når det gjelder valg av reaksjon.

Fra tiltakskortet:

Kartlegging av oppfølgingsbehov – skal alltid gjennomføres. Mistenkte skal spørres om følgende tema:

- Bosted (hos foreldre eller fosterhjem/institusjon/annet)
- Skole
- Omgangskrets
- Oppfølging av offentlig etater (typisk barnevern)
- Forhold til rus
- Psykisk helse

I 8 av sakene hvor det var tatt avhør var det inntatt personlig informasjon om lovbrysteren. Etter statsadvokatens oppfatning må anbefalingene fra tiltakskortet brukes aktivt, her kan politidistriktet gjøre med for å forbedre politiavhørene.

4.10. Informasjon om forsvarer

I 2 av 26 saker med politiavhør var det enten ikke meddelt informasjon om forsvarer eller så var det ikke notoritet om at dette var gjort.

Statsadvokatenes inntrykk er at det gjennomgående gis informasjon om retten til forsvarer eller så er forsvarer tilstede under avhør.

4.11. Verger

I to av 26 saker med politiavhør var det enten ikke meddelt informasjon om verges rettighet til å være tilstede eller så var det ikke notoritet at dette var gjort. I 80 % av sakene med politiavhør var verge tilstede under avhøret.

Statsadvokatenes inntrykk er at vergers rettigheter blir godt ivaretatt i sakene og under avhør.

4.12. Personundersøkelse for mindreårige(PUM)

Det var kun en tiltalesak i undersøkelsen. Her var det innhentet PUM.

4.13. Bekymringssamtale

Samtalen foretas når politiet ser grunn til bekymring etter at barnet har begått en straffbar handling. Hvis det er en mindre alvorlig handling, og politiet samt foreldre ikke ser grunn til bekymring, gjennomføres det ikke samtale.

Den som har gjennomført bekymringssamtalen bør gi signal via arbeidslogg eller i egenrapport om det trengs ytterligere oppfølging med for eksempel konfliktrådsmekling eller annet i BL-saken. Dette er det ingen fast praksis på, men det er et erkjent behov for notoritet av at det er avholdt bekymringssamtale i saken. I undersøkelsen finner en notoritet om bekymringssamtale i kun en BL-sak (Indicia er ikke undersøkt).

4.14. Adekvat reaksjon

Følgende påtaleavgjørelser ble fattet i de undersøkte sakene:

Kode 044 – konfliktråd: 13 saker

Kode 051 – under 15 år: 18 saker hvorav 9 saker ble overført til konfliktrådet som sivil sak.

Kode 043 – påtaleunntatelse: 5 saker hvorav 2 saker var på 12 måneders prøvetid og en sak på 6 måneder.

Kode 059 – straffeloven § 271, 2 ledd: 1 sak

Kode 058 – bevisets stilling: 13 saker hvorav 2 saker ble overført som sivil sak til konfliktrådet

Kode 159 – overføring til barnevernet: 1 sak

Kode 040 – forelegg: 2 saker (skoleelever – trafikkforhold)

Kode 042 – tiltalebeslutning: 1 sak

Kode 106 – ikke rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold: 1 sak.

Kode 103 – intet straffbart forhold funnet bevist: 1 sak

Kode 014 – tilståelsesdom: 1 sak

Statsadvokatene har ingen anmerkninger til avgjørelsene i de undersøkte sakene, utenom at det er en synlig bevissthet rundt det å sende sakene til konfliktrådet der sakene finnes egnet for dette.

4.14.1. Nærmere om overføring av sak til barnevernet (kode 159)

Etter straffeloven § 71 b kan hele straffesaken overføres til barnevernet når mistenkte er under 15 år. Som det følger av kommentarene til straffeloven § 71 b bør dette skje i utvalgte saker, for eksempel der personen under 15 år har flere forhold på seg eller det gjelder alvorlige forhold.

Dette er en god løsning når alternativet i disse utvalgte sakene kun er henleggelse da mistenkte var under 15 år (kode 051).

En ubetinget fordel er at barnevernet har underretningsplikt. Underretningsplikten etter annet punktum gjelder kun vedtak om tiltak knyttet til det barnet og det saksforholdet overføringen gjelder. Påtalemyndigheten skal underrettes dersom barnevernstjenesten overfører saken til andre hjelpeinstanser og skal underrettes ved beslutning om ikke å iverksette hjelpetiltak. Dersom straffbar adferd fortsetter vil dette gi verdifull informasjon til beslutningstagerne i fremtidig sak.

4.14.2. Nærmere om forelegg (kode 040)

Det var utferdiget forelegg i 2 saker som omhandlet vegtrafikkforhold. Begge forelegg var utferdiget uten subsidiær fengselsstraff, jf straffeloven § 55 siste ledd.

Det er opplyst fra politijuristene at utmålingsregelen i straffeloven § 53, 2 ledd er problematisk å benytte i trafikksakene (masseovertredelsene). Dersom de skal ihensynta ung alder og manglende inntekt blir det lavere bøter enn de som følger av direktivet for forenklede forelegg, RA-2021-2. Dette betyr at utmålingen av pengebeløpet er skjematisk og lik bøtenivået for voksne. Statsadvokatene har ikke innsisert forenklede forelegg hvorvidt regelen om ikke subsidiær straff eller vergers underskrift blir iaktatt. Heller ikke regelen om betinget bot, jf straffeloven § 53, siste ledd, vil kunne benyttes på grunn av skjematisk utmåling.

Unni Sandøy
førstestatsadvokat

Kaia Strandjord
statsadvokat

POLITIET

TRØNDELAG POLITIDISTRIKT
10.05.2022

TILTAJKORT VED AVHØR AV MISTENKT UNDER 18 ÅR

Noen utgangspunkter

- Politiet har plikt til å etterforske saken når gjerningspersonen er 12 år eller eldre, jf. [strpl. § 224 annet ledd](#).
- Utgangspunktet er at saken skal etterforskes som normalt.
- Når gjerningspersonen er mellom 12 og 15 år er det viktig å huske at en del av formålet med etterforskningen er å tjene som forberedelse for barnevernets behandling av spørsmålet om det skal settes i verk tiltak etter barnevernloven, jf. [strpl. § 226 første ledd bokstav e](#).
- Det er viktig å huske at det går et skille mellom etterforskning og forebyggende arbeid selv om disse går parallelt. Det kan jobbes forebyggende opp mot ungdommen uavhengig av straffesak.
- Et av de viktigste forebyggende tiltakene er å få straffesaker ferdig etterforsket og påtaleavgjort med riktig reaksjon!

Avhør av mistenkte under 18 år

- Varsling av verge
  - Verge skal så langt det lar seg gjøre varsles om avhøret på forhånd og som utgangspunkt gis anledning til å være til stede, jf. [påtaleinstruksen § 8-3 annet ledd](#). Husk notoritet.
  - Vergen har rett til å være til stede og kan som utgangspunkt ikke nektes å overvære avhøret. Dersom det antas at vergens tilstedeværelse vil ha negativ innvirkning på mistenktes forklaring – f.eks. ved at forklaringen blir mer forbeholden – kan avhøret gjennomføres uten at verge er til stede, under forutsetning av at dette avtales mellom mistenkt, verge og etterforsker. Husk notoritet.
  - Dersom vergens ønske om å være til stede medfører at avhør må utsettes, og det antas å være viktig å få sikret avhør av barnet, må avhøret likevel kunne gjennomføres uten verge.
  - Det skal være notoritet på om verge er underrettet om avhør, om vergen var til stede eller ikke, om verge er gjort kjent med mistenktes rettigheter, kontakten som har vært med verge og hvilken informasjon som ble gitt.
  - Vurder behov for midlertidig verge, eksempelvis der nærstående til mistenkte er fornærmet. Konferer med påtaleansvarlig.
  - Barnet kan eventuelt ha med seg en tiltroperson eller en representant fra barnevernet under avhør.

- En representant fra kommunens barneverntjeneste skal så vidt mulig gis anledning til å være til stede, jf. [påtaleinstruksen § 8-3 fjerde ledd](#).
- Avhører
- Dersom det er særlige forhold ved mistenkte, f.eks. nedsatt evnenivå eller andre diagnoser som har eller kan ha betydning for kognitiv funksjon (evt. mistanke om dette), bør det vurderes om avhøret skal tas av en avhører med kompetanse på tilrettelagte avhør.
- Informasjon og rettigheter/plikter gjelder som ellers. Husk for øvrig: ([Link til kontrollskjema for rettigheter mistenkt under 18 år brukt av statsadvokaten](#))
- Vurder behov for forsvarer under avhør. Når mistenkte er under 18 år er retten til offentlig oppnevnt forsvarer oftere til stede og terskelen for oppnevning er vesentlig lavere. Konferer med påtaleansvarlig.
  - Mistenkte skal spørres om vergenes navn og bopel. Husk å registrere verger i BL.
  - Vergene skal gjøres kjent med sine rettigheter – dvs. retten til å være til stede i avhør og til gjøre seg kjent med innholdet i avhøret.
  - Mistenkte skal gjøres kjent med vergens rettigheter.
- Kartlegging av oppfølgingsbehov – skal alltid gjennomføres
Mistenkte skal spørres om følgende tema:
- Bosted (hos foreldre eller fosterhjem/institusjon/annet)
  - Skole
  - Omgangskrets
  - Oppfølging av offentlig etater (typisk barnevern)
  - Forhold til rus
  - Psykisk helse
- Erklæringer og begjæringer
- Info om relevante reaksjonsformer U18 ([link til informasjonsbrosjyre ungdomsstraff og ungdomsoppfølging](#) og [link til kortversjon av brosjyren](#))
  - Samtykke konfliktråd
  - Samtykke tilståelsesdom
  - Samtykke ruskontrakt/ungdomsoppfølging ([link til skjema for samtykke i ungdomsoppfølging](#))
  - Samtykke i at ungdommen drøftes i KOG ([link til skjema for samtykke til KOG](#))
  - OBS: Verge må også samtykke i aktuelle reaksjonsformer.

- Gjennomlesning av avhør
  - Gjennomlesning av avhøret skal så vidt mulig gjøres sammen med verge.
  - Verge skal i alle tilfelle gis mulighet til å gjøre seg kjent med innholdet i avhøret. Husk notoritet.
- Forhold ved mistenkte
  - Ved mistanke om nedsatt kognitiv funksjon/lavt evnenivå basert på måten ungdommen fremstår i avhøret må dette formidles til påtaleansvarlig slik at behovet for nærmere kartlegging kan vurderes.
- Avhenting av mistenkte og vitner
  - Mistenkte under 18 år kan avhentes dersom han/hun har fått innkallingen lovlig forkynt for seg eller på annen måte har fått kjennskap til innkallingen, og har uteblitt uten gyldig fravær, jf. [strpl. § 230 tredje ledd](#). Det samme gjelder for vitner.
  - Vergene skal underrettes om avhøret, men kan ikke avhentes etter denne bestemmelsen.
  - Husk notoritet vedrørende innkalling til avhør.
  - Avhenting besluttes av påtale.

1.

- Varslingsplikt (underretning) til barnevernet
  - Varslingsplikt til barnevernet gjelder når forholdet som barnet er mistenkt for ikke er av "bagatellmessig art", jf. [politiregisterforskriften § 10-2](#).
  - Dersom hensynet til etterforskningen gjør det nødvendig, herunder at saken kan bli skadelidende ved at mistenkte gjøres kjent med anmeldelsen, må dette opplyses i underretningen og barnevernet anmodes om å avvente kontakt med mistenkte.
  - Barnevernet må gjennom underretningen gis tilstrekkelig med opplysninger om det straffbare forholdet til at de kan foreta en hensiktsmessig vurdering av behovet for å iverksette tiltak.
- Bekymringsmelding til barnevernet
  - Dersom ungdommen er i hyppig kontakt med politiet bør også mindre alvorlige forhold varsles til barneverntjenesten gjennom bekymringsmelding, jf. [barnevernloven § 6-4 første ledd bokstav c](#).
  - Barnevernet må gjennom bekymringsmeldingen gis tilstrekkelig med opplysninger om det straffbare forholdet til at de kan foreta en hensiktsmessig vurdering av behovet for å iverksette tiltak.
- Forebyggende arbeid
  - Bekymringssamtale skal alltid vurderes gjennomført ([link til veileder for politiets bekymringssamtale](#)).
  - Saker med mistenkte under 15 år og saker som henlegges (hvor det er en fornærmet) skal som utgangspunkt sendes til konfliktrådet for mekling som sivil sak. Kartlegg derfor under etterforskningen om partene samtykker i oversendelse til

konfliktråd.

➤ Øvrig:

- Kontakt gjerne påtaleansvarlig tidlig dersom det antas å være behov for å innhente personundersøkelse for mindreårig (PUM).
- Ta kontakt med påtaleansvarlig eller saksjourhavende ved behov for avklaringer.
Saksjournummer: 477 97 411

1 KORTVERSJON AV PROSJEKT BUTIKKTYVERI «FastTrack»

Utfordring: Hvert år stjeles det for mellom tre og en halv og fire milliarder kroner fra norske butikker og kjøpesentre. Kun 3-4 prosent blir tatt og anmeldt. (Kilde NRK)

Kartlegging utfordringer og flaskehals:

Fra næringsliv:

- Butikker prioriterer ikke å anmelde forholdet, og sier at politiet bare henlegger saken.
- Det tar for lang tid og for mye ressursbruk fra næring. Ikke mulig å anmelde digitalt (*fra næring*) – og de må dermed kjøre ned til politistasjonen med anmeldelsene.

Fra politiet:

- Det er alt for mange anmeldelser som mangler vesentlig informasjon og ikke behandles.
- Det tar alt for lang tid, opptil 7 måneder før politiet mottar anmeldelsen

Ungdom som begår butikktveri:

- Ungdom får grundig opplæring og veiledning på sosiale medier f.eks TikTok i hvordan de skal begå tyveri uten å bli tatt. Effektive og «pedagogiske» plattformer på hvordan starte en «karriere» som butikktyv fra lav verdi, til høy verdi etter hvert som du hever «kompetansen».

Konfliktrådet Trøndelag har laget en modell «FastTrack» på korrekt anmeldelse, digitalt skjema med QR kode på telefon, en effektiv kjede fra anmeldelse, politi/påtale til reaksjon i konfliktrådet. Modellen legges inn på kjøpesenters intranettside, der samtlige ansatte er pålagt tilstrekkelig kunnskap om prosessen, og nulltoleranse for butikktveri. Konfliktrådet har holdt dagskurs for vaktelskap og skal nå teste ut modellen.

Konfliktrådet tilbyr også digitale meklingsmøter mellom næringsliv og butikktyv/verge, via en egen videoapplikasjon slik at dette også skal kunne gjennomføres fra hjemmet – og vi skal bruke kortere tid på slike møter enn i tradisjonelle meklingsmøter.

Målet er forebyggende - at ungdom skal lære, skrive avtale om at dette ikke skal skje på nytt – samt snakke med venner om hvorfor tyveri ikke er ok.

Det andre målet er at ingen ungdom skal kunne si eller skrive på sosiale medier at «det skjer ingenting dersom du blir tatt for butikktveri»-.

En viktig del av «FastTrack» og 100% anmeldelse er at politiet lettere kan kartlegge og avdekke bekymringer i hjemmet, som kan være langt mere alvorlig enn selve forholdet de er anmeldt for.

2 «ekstrem» kortversjon av «FastTrack»

Konfliktrådet i Trøndelag har laget en «FastTrack» modell i samarbeid med Trøndelag politidistrikt og næringslivet som skal kunne eliminere flaskehals i saksbehandling fra anmeldelse til en raskt iverksatt reaksjon. Målet er nulltoleranse ved butikktveri, og en reaksjon som er følbart og pedagogisk for barn og unge. Gevinsten er tidlig forebygging og holdningsskapende for barn og unge som i tillegg kan gi politiet mulighet for å avdekke andre sårbarhetsfaktorer rundt den enkelte ungdom. Arbeidet er forankret i politiledelsen ved politiinspektør Terje Lunde.